

Maltti on valttia profeettakirjojen äärellä

Profetioiden tulkitsemisen haasteellinen maailma

MARKO JAUHIAINEN

Raamatun profeetallisten tekstien tulkinnassa voi joutua tietämättään harhaan, jos ei tunnista profeetallisen kielen pelisääntöjä.

”Tulen ikuisesti muistamaan vierailevan tähden, joka oli todella häikäisevä. Hänen puhuessaan yhtäkkiä kaikki kellot vain rupesivat soimaan – kerta kaikkiaan järjestyttävä kokemus!”

Tämänkaltaiset ilmaisut ovat suurimmalle osalle niin tuttuja, että harva rupeaa lukiessaan ajattelemaan radaltaan sinkoutunutta taivaankappaleita, maanjäristystä, puoliksi sokaistunutta kirjoittajaa tai kellojen konserttia. Mutta entä jos luemme, että ”vuoret vyöryvät edestakaisin, syvyudet kiehuvat ja jokainen asuttu paikka järkkyy, taivaat kääriytyvät kokoon, pilvet keräävät vettä, – ja tähdet kerääntyvät yhteen”, onko oikea tulkinta silloin yhtä selvä? Lainauksen tyyliin tottunut lukija voisi kuvitella, että teksti selvästi ennustaa maailmanlopun yhteydessä tapahtuvia luonnonmullistuksia. Tosiasiassa lainaus – jonka aikamuotoa tosin on muutettu – on ensimmäisellä vuosisadalla kirjoitetusta juutalaisesta dokumentista ja kuvaa lain antamista Siinaila eli Toisen Mooseksen kirjan 20. luvun tapahtumia.¹

Kumpikin esimerkki osoittaa, kuinka tärkeää ymmärtämisen kannalta on tunnistaa tekstissä käytetyt kielikuvat ja yleensäkin kuvakielen ja muiden tyylikeinojen osuus. Tämä on kuitenkin vain yksi niistä ongelmista, joihin Raamatun profeetallisten tekstien lukija törmää. Tulkinta-ongelmien perimmäisenä syynä on meitä ja alkutekstejä erottava kielellinen, kulttuurinen ja ajallinen kuilu, jonka ylittämistä ei hyväkään käännös yksin takaa.

Tulkitsijan onneksi Raamattu kuitenkin itse opastaa lukijaansa ja asettaa ne puitteet, joiden rajoissa tulkinta voi tapahtua. Pätevä profeetallisten tekstien lukija onkin perehtynyt hyvin koko Raamattuun ja erityisesti Vanhaan testamenttiin, joka tarjoaa pääasiallisen kielen ja kuvaston myös muun muassa Ilmestyskirjalle. Näin syntyvä ymmärrys profeetallisen kielen toiminnasta varjelee meidät pahimmilta harhatulkinnoilta.

Mitä Raamattu sitten kertoo profeetallisesta kielestä? Kolme kielen tulkintaan liittyvää kysymystä antaa tähän valoa: Onko tarkasteltava teksti ymmärrettävä kirjaimellisesti vai kuvaannollisesti? Tarjoaako se eksaktia tietoa vai pyrkii vetoamaan tunteisiin? Ja onko kyseinen lupaus tai ennustus ehdoton vai ehdollinen?

Kirjaimellisen ja kuvaannollisen välimaastossa

Joskus kuulee opetusta, että teksti on ymmärrettävä kirjaimellisesti, ellei ole hyvää syytä tulkita sitä symbolisesti. Tässä neuvossa on totuuden siemen, mutta sen käytäntöön soveltaminen ei ole yksiselitteistä.

Kun profeetta Jesaja kirjoittaa: ”Niin he takovat miekkansa auran teriksi ja keihäänsä vesureiksi. Kansa ei nosta miekkaa kansaa vastaan, eivätkä he enää opettele sotimaan”,² niin kuinka kirjaimellisesti kyseinen kohta tulee tulkita? Hakkaako jokainen miekan tai keihään omistaja asettaa, kunnes siitä on tullut auran terä tai vesuri, vai luovutetaanko miekat ja keihäät sepille taottaviksi? Muutetaanko kaikki aseet tavalla tai toisella maataloudessa käytettäviksi työkaluiksi? Puhuuko teksti vain yleisellä tasolla maailman kansojen välillä saavutettavasta poliittisesta rauhasta, vai vain siitä, että Jumala palauttaa järjestyksen maailmaan? Vai onko teksti täysin symbolinen eikä viittaa mihinkään reaali maailman tapahtumaan?

Tämän – ja monen muun vastaavan – tekstin oikea tulkinta lienee jossain täysin kirjaimellisen ja täysin kuvaannollisen välimaastossa. Edellä mainittu neuvo ei siis auta lukijaa kovinkaan pitkälle, sillä kieli on harvoin joko kokonaan kirjaimellista tai kokonaan kuvaannollista.

Profeetat pyrkivät herättämään myös tunteita

Eräs profeetallisen kielen kannalta tärkeä sana on ”ikuinen”/”ikuisesti”. Yleensä sillä ajatellaan

jotain, joka on totta tällä hetkellä ja joka jatkuu tulevaisuuteen ilman loppua tai keskeytystä: ”Herra hallitsee ikuisesti.”³

Mutta miten sama sana tulisi tulkita esimerkiksi Ensimmäisen kuningasten kirjan kohdassa, jossa kerrotaan Jumalan ilmestyksestä Salomolle: ”Minä pidän pystyssä sinun kuninkaallisen valtaistuimesi Israelissa ikuisesti, niin kuin minä puhuin isällesi Daavidille sanoen: ’Aina on mies sinun suvustasi oleva Israelin valtaistuimella’.”⁴

Tällaiset kohdat ovat saattaneet saada meidät muokkaamaan määritelmäämme: Raamatun ”ikuisesti” ei välttämättä pädekään puhumishetkellä, saattaa pitää sisällään jopa satoja tai tuhansia vuosia kestäviä taukoja, tai alkaakin vasta joskus hamassa tulevaisuudessa.

Mutta lopulta tulee vastaan tekstejä, jotka haastavat tämänkin tulkinnan, kuten esimerkiksi Joonan kuvaus joutumisestaan kalan vatsaan kolmeksi päiväksi: ”Vajosin alas vuorten perustuksiin asti, maan salvat sulkeutuivat ylitseni ikuisesti.”⁵

Tämänkaltaiset esimerkit osoittavat, että profetaan tarkoituksena ei aina ole antaa eksaktia tietoa, vaan hän pyrkii myös vetoamaan tunteisiin. Jokapäiväisessä kielenkäytössä tämä ei yleensä tuotakaan ongelmia. Kun kuulemme lauseita ”Olen ainakin tuhat kertaa sanonut sinulle...”; ”rakastan sinua ikuisesti” tai ”en ikinä unohda, mitä teit”, osaamme suhtautua niihin luonnostaan oikein.

Profetiat ovat usein ehdollisia

Tulevaisuutta koskevat profetiat näyttävät yleensä hyvin ehdottomilta, mutta hyvin usein niihin sisältyy kirjoittamaton ”jos”. Joona profetoi Jumalan näennäisesti ehdottoman tuomion niniväläisille, mutta profetan harmiksi(!) Jumala ei tuhonnutkaan kaupunkia, koska sen asukkaat tekivät parannuksen.⁶

Myös Jeremialla oli vaikeuksia omana aikanaan, koska juutalaiset turvasivat aikaisempiin, näennäisesti ehdottomiin profetioihin ja lupauksiin, joiden mukaan maa oli annettu heille ikuisiksi ajoiksi. Hän sai kuitenkin Jumalta kuulla, että profetioiden toteutuminen on usein kiinni siitä, miten niiden kohde reagoi niihin.⁷

Raamatun profeettalliset tekstit sisältävät monenlaisia haasteita 2000-luvun kristitylle. Niiden kärsivällinen lukeminen kuitenkin palkitaan: profeettallisen kielitajun kehittymisen myötä vanhat tekstit alkavat elää aivan uudella tavalla.

Kirjallisuus

Sandy, D. Brent: *Plowshares & Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic*. InterVarsity Press, 2002.

Viitteet:

- 1) Pseudo-Filon 11:5.
- 2) Jes. 2:4 = Miika 4:3.
- 3) Ps. 9:8.
- 4) 1. Kun. 9:5; ks. myös 1. Moos. 13:15 ja 2. Moos. 32:13.
- 5) Joona 2:7; ks. myös esim. Jes. 34:10; Jer. 18:16.
- 6) Joona 3:5–4:1.
- 7) Jer. 18:7–10; ks. myös 1. Kun. 21:19–24 ja 21:28–29.

Esimerkkejä Raamatun profetioista ja niiden toteutumisesta

Yksi tapa oppia Raamatun profeettallisen kielen ymmärtämistä on tarkastella jo toteutuneita Raamatun profetioita:

Vuonna 587 eKr. tuli Hesekielin kautta (Hes. 29:3-16) profetia Egyptin faraota vastaan: Egypti tulee olemaan asumaton neljäkymmenen vuoden ajan, jonka jälkeen egyptiläisten haajaannus loppuu ja heidät kootaan takaisin maahansa. He tulevat kuitenkin olemaan ”vähäpätöisin valtakunnista, eivätkä enää kohoa kansakuntien ylitse”. Ptolemaiosten hallitsijasuvun aikana (305 – 30 eKr.) Egyptistä tuli kuitenkin maailmanvalta, joka hallitsi isompaa aluetta ja useampia kansoja kuin koskaan aikaisemmin. Tällaista kehitystä tuskin olisi kukaan voinut ennustaa Hesekielin profetian perusteella.

Jeremian kirjassa (36:30) kerrotaan, kuinka profeetta sai Juudan silloiselle kuninkaalle Jojakimille sanan Herralta, jonka mukaan yksikään hänen jälkeläisistään ei tule istumaan Daavidin valtaistuimella. Toisen kuningasten kirjan 24:6 kuitenkin kertoo Jojakimin pojan Jojakinin tulleen kuninkaaksi isänsä jälkeen. Vaikka viimeksimainitun hallituskausi jäi lyhyeksi, kirjaimellisesti ajatellen profetia ei toteutunut.

Hyvä esimerkki on myös psalmi 22. Jos ajattelemme kyseistä psalmeja profeettallisena kuvauksena Jeesuksen kohtalosta, niin kuinka hyvin olisimme sen pohjalta voineet vaikkapa päivää ennen ristiinnaulitsemista tietää, miten hän tulee kuolemaan: villieläinten raatelemana Colosseumilla? Pitkällisen kidutuksen uhrina tai sydänkohtaukseen? Miekalla teloittamalla? Teksti itse sisältää viitteitä, jotka sopivat kaikkiin näihin. Vaikka jälkikäteen voidaan nähdä, millä tavalla Jeesus täytti psalmin 22, kukaan tuskin olisi voinut tietää etukäteen, miten se tulisi tapahtumaan.

Neljänneksi, Apostolien teoissa (21:10-11) kerrotaan, kuinka Paavalin ollessa Kesareassa sinne tuli Juudeasta Agabos-niminen profeetta, joka ennusti, että juutalaiset Jerusalemissa tulevat ensin sitomaan Paavalin kädet ja jalat ja sitten luovuttavat hänet pakanoille. Agaboksen profetia toteutui kuitenkin niin, että juutalaiset yrittivät tappaa Paavalin, mutta roomalaiset pelastivat hänet ja sitoivat hänet kahleilla. Paavali siis päätyi pakanoiden käsiin, mutta profetian yksityiskohdat eivät täsmänneet.

Kaikki mainitut esimerkit osoittavat, että sekä Raamatun profeettallisten tekstien tulkinta että niiden tarkan toteutumismuodon etukäteen tietäminen voi olla huomattavasti vaikeampaa kuin mitä ns. profetiaekspertit joskus antavat ymmärtää.

[Kommentti]

Lindseyn perintö

Saatamme hymähdellä Jehovan todistajille ja muille lahkoille, jotka ovat Raamatun ennustusten pohjalta määritelleet päiviä ja hetkiä Jeesuksen paluulle tai muille lopunajan tapahtumille. Näillä liikkeillä ei kuitenkaan ole monopolia pieleen menneissä profetioiden tulkinnoissa, vaan niitä löytyy läpi kristillisen kirkon historian. Viimeisin isompi buumi koettiin vuosituhannen vaihteen lähestyessä, jolloin monet aiheesta kirjoittaneet antoivat rivien välistä ymmärtää, että seurakunnan ylösotto ja muita Raamatun profetioita toteutuisi vuonna 2000.

Yksi kuuluisimmista profeetallisten tekstien tulkitsijoista on Hal Lindsey, jonka tunnetuin teos *Maa – entinen suuri planeetta* (RV-kirjat, 1972) on Raamatun jälkeen yksi maailman eniten myydyistä kristillisistä kirjoista. Lindseyn ja hänen kirjansa vaikutusta varsinkin Amerikan kristillisessä kentässä on vaikea liioitella, mutta kirja kävi hyvin kaupaksi myös Suomessa.

Kirjan suosioon vaikutti eittämättä epävarmojen yhteiskunnallisten ja maailmanpoliittisten olosuhteiden ohella myös sen tarkoituksellinen *Valitut Palat* –tyylinen, yksinkertaistava lähestymistapa Raamatun profetioihin. Tärkeimpänä panoksenaan Lindsey pitää kuitenkin sitä, että hän alkoi allegorisen tulkinnan sijasta tulkita Raamatun profetioita kirjaimellisesti, koska ne oli hänen mielestään selvästi tarkoitettu kirjaimellisiksi. Monen profetiaekspertin tapaan Lindsey teoriassa tunnustaa tulkintojensa olevan inhimillisiä, mutta käytännössä antaa vaikutelman, että niillä on paljon suurempi auktoriteetti. Tämä käy selvästi ilmi mm. hänen kirjansa johdannon retoriikasta:

”Kuinka me pystymme erottamaan absoluuttisen totuuden mielipiteestä? Kehen me voimme luottaa? ... Jos olemme täysin rehellisiä, antakaamme Jumalalle tilaisuus esittää oma näkemyksensä. Yritän tässä kirjassa astua syrjään ja antaa profeettojen puhua.”

Jälkikäteen voidaan todeta, että Jumalan näkemys ja profeettojen ääni eivät kirjassa päässeet kovin hyvin esille, sillä suurin osa siinä esitetyistä erittäin yksityiskohtaisista tulkinnoista on osoittautunut vääriksi. Seurakunnan ylösotto vuonna 1981 jäi tapahtumatta. Euroopassa ei noussut 1980-luvulla uuden maailmanvallan johtoon antikristusta, jota koko maailma olisi palvonut. Saman vuosikymmenen puoliväliin mennessä ei Jerusalemissa ollut rakennettu uutta tempeliä. Kolmatta maailmansotaa ei syntynyt eivätkä Rooman valtioliitto, Neuvostoliitto ja Egyptin johtama afro-arabiliitto hyökänneet Israeliin, jne.

Lukuisista harhatulkinnoista huolimatta Lindseyllä ja hänen edustamallaan lähestymistavalla on kuitenkin edelleen kysyntää (ks. hallindseyoracle.com). Karismaattisille opettajille, jotka osaavat lukea ajan merkkejä ja tietävät tulevaisuuden tapahtumat, löytyy aina seuraajia.